

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Стрельнікова Віктора Юрійовича
на дисертацію Созикиної Ганни Сергіївни
«Формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів
автомобільно-дорожньої галузі у процесі професійної
підготовки»»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної
освіти

Актуальність дослідження зумовлена тим, що у процесі інтеграції України в європейську економіку задоволення потреби у високорозвиненому автомобільно-дорожньому комплексі стає вирішальним для її ефективного входження у співтовариство європейських країн. Сьогодні інтенсивний розвиток автомобільно-дорожньої галузі в Україні, суттєві зміни у ринку праці, капіталу, інтелектуальних та освітніх ресурсів зумовлюють зростання вимог до кваліфікації фахівців відповідного профілю, що, у свою чергу, активізує необхідність модернізації системи підготовки інженерних кадрів. Необхідно, щоб випускники автомобільно-дорожніх спеціальностей ставилися до виконання професійних обов'язків відповідально, відчували свій громадянсько-професійний обов'язок перед державою й суспільством, діяли в інтересах суспільного розвитку, були здатні прогнозувати й оцінювати результати та наслідки своїх дій. Без інженерів з чіткими етичними установками, із сформованою соціальною відповідальністю проблеми, які існують зараз в галузі, не можуть бути вирішені кардинально. Тому одним із важливих аспектів професійної підготовки майбутніх інженерів зазначеного профілю є формування в них соціальної відповідальності.

Вище вказане повністю підтверджує актуальність і вагомість для сьогодення теми дисертаційного дослідження, яке є авторською презентацією педагогічного забезпечення процесу формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі.

Дисертаційна робота характеризується чіткою структурою та логікою викладу наукового матеріалу. Автором обґрунтовано і коректно визначено науковий апарат дослідження – його мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу.

Ознайомлення з дисертаційним матеріалом та авторефератом Г.С. Созикіної переконує в тому, що автором дослідження виконано значний обсяг пошукової, аналітичної, експериментальної та навчально-методичної роботи.

Сформульовані теоретичні положення дали можливість дослідниці переконливо обґрунтувати педагогічні умови формування соціальної відповідальності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі, розробити та експериментально перевірити навчально-методичне забезпечення визначених умов.

Основний науковий внесок, одержаний дисертанткою, уявляються досить вагомими. Зокрема, заслуговує на увагу авторське бачення дефініції «соціальна відповідальність» інженера автомобільно-дорожньої галузі, що презентується як інтегративна якість особистості, спрямована на забезпечення організації виробничого процесу, роботи свого колективу, безпеки й збереження життя та здоров'я водіїв, пасажирів, пішоходів; запобігання техногенних катастроф, дорожньо-транспортних пригод; екологізацію автомобільно-дорожньої інфраструктури, а також подальший інноваційний розвиток указаної галузі.

Детально розкрито виокремлені Г.С. Созикіною структурні компоненти соціальної відповідальності інженерів відповідної галузі, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-світоглядний, діяльнісно-рефлексивний, емоційно-вольовий, особистісно-конативний, здійснено ретельний аналіз особливостей їх змісту.

Автором уперше теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування соціальної відповідальності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі, а саме: 1) посилення позитивної мотивації студентів до формування й розвитку соціальної відповідальності та оволодіння професійно-моральними знаннями; 2) забезпечення відповідального ставлення студентів до виконання завдань і доручень у різних видах професійної підготовки (навчальна, виховна, науково-

дослідна діяльність; виробнича практика); 3) стимулювання студентів до самовиховання соціальної відповідальності; розроблено й експериментально перевірено навчально-методичне забезпечення визначених умов.

До переваг роботи Г.С. Созикіної можна віднести її безсумнівне практичне значення.

Сильною стороною дисертації є розроблений та впроваджений авторкою спецкурс «Соціальна відповідальність майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі», метою якого було поглиблення професійно-етичних знань і вмінь студентів і розвиток у них професійних якостей, що структурують соціальну відповідальність фахівця автодорожньої галузі. Багато в чому цікавими й корисними є презентовані у дослідженні форми й методи роботи, що потребують прояву відповідального ставлення до навчально-професійних завдань – навчально-ділові ігри, засновані на імітаційному моделюванні конкретної виробничої ситуації й виробничих відносин, пов'язаних із прийняттям відповідальних рішень, організацією спільної діяльності в умовах рольової взаємодії, розподілом та інтеграцією імітованих у грі виробничих функцій фахівців; метод ситуацій, спрямований на те, щоб викликати в студентів контрадикторні погляди й припускати моральний вибір і прийняття відповідальних рішень на основі обговорення різних позицій із приводу запропонованої ситуації; в позааудиторних видах професійної підготовки студенти самостійно обирали зміст, вид і форму справ і доручень, для виконання яких необхідний різний рівень виявлення соціальної активності, самостійності, ініціювання способів виконання завдань, вольових якостей; виховні ситуації різних типів безпосередньо спонукали студентів до виявлення соціальної позиції (ситуації морального вибору, прийняття відповідальних рішень; конфліктогенні ситуації з моральними колізіями; ситуації опанування новими способами діяльності); громадська діяльність та волонтерський рух; виробнича практика, під час якої майбутні інженери автомобільно-дорожньої галузі набували досвіду відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків тощо.

Важливо, що експериментально перевірене навчально-методичне забезпечення педагогічних умов формування соціальної відповідальності майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі можна адаптувати до професійної підготовки студентів інших технічних спеціальностей.

Здобувачем був детально розроблений і вдало проведений педагогічний експеримент, зокрема формувальний етап, який дає чітке уявлення про реалізацію обґрунтованих авторкою педагогічних умов формування соціальної відповідальності.

Контроль і оцінювання ефективності формування досліджуваної якості майбутніх інженерів здійснювався на основі визначених критеріїв (мотиваційно-емоційного; змістово-діяльнісного; особистісно-поведінкового), кожен з яких має свої показники. Визначено та схарактеризовано рівні сформованості соціальної відповідальності студентів експериментальних та контрольної групи. Діагностичний апарат для з'ясування рівня зазначеної якості включав анкетування, опитування, тестування, спостереження, контрольні роботи, аналіз продуктів навчально-пізнавальної діяльності студентів, матеріалів виробничої практики.

Експериментальна перевірка визначених педагогічних умов формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі довела їх ефективність. Обробка експериментальних даних математичними методами дала підставу для висновку про підтвердження правильності висунутої гіпотези й доцільність запровадження розроблених умов у процес професійної підготовки майбутніх інженерів.

Вищесказане свідчить, що представлене дисертаційне дослідження є завершеним, а зроблені в ньому узагальнення та висновки – теоретично обґрунтовані. Його зміст узгоджується з основними положеннями, висвітленими у змісті автореферату. Основні результати дисертаційного дослідження в повному обсязі викладені в наукових фахових виданнях, всебічно обґрунтовані та апробовані на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах, впроваджені у практику підготовки майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі.

Підкреслюючи достовірність наукових здобутків дисертантки, доцільно в контексті наукової полеміки висловити такі зауваження та побажання:

1. Рецензована дисертація значно б виграла, якби автор у третьому параграфі першого розділу, в процесі теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі в процесі професійної підготовки, більше уваги приділила узагальненню наукових поглядів та реальної практики.

2. На наш погляд, підрозділи 1.1 і 1.2 дещо перевантажені характеристикою базових понять дослідження, що надає йому описовості.

3. Автор відзначає, що для формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі в процесі професійної підготовки важливим є вивчення дисциплін: суспільно-гуманітарних («Філософія», «Історія України», «Соціологія», «Правознавство», «Професійна етика», «Іноземна мова за професійним спрямуванням»), психолого-педагогічних («Професійна педагогіка», «Психологія», «Психологія управління», «Психологія праці», «Соціальна психологія») і фахових («Економічна теорія», «Менеджмент», «Економіка підприємства», «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці», «Основи екології») (с. 161), проте доцільно було б показати та врахувати міжпредметні зв'язки. Також варто було б обґрунтувати, чому саме навчальну дисципліну «Іноземна мова за професійним спрямуванням» взяв автор для демонстрації того, як забезпечували теоретичне підґрунтя формування соціальної відповідальності студентів (с. 162-163).

4. Автором вдало визначено критерії та показники сформованості соціальної відповідальності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі, але зроблений вибір варто обґрунтувати.

5. Вважаємо за доцільне звернути увагу на програми виробничих практик майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі, які закріплюють матеріал з вивчених дисциплін. Адже саме тут студенти набувають досвіду соціальної відповідальності.

Дисертаційна робота Созикиної Ганни Сергіївни виконана з актуальної і значущої теми, є оригінальним, самостійним і завершеним дослідженням, що має вагомим теоретичне й практичне значення для підготовки майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі. Дослідження «Формування соціальної відповідальності майбутніх інженерів автомобільно-дорожньої галузі у процесі професійної підготовки» відповідає вимогам ДАК України щодо кандидатських дисертацій та п.п. 9,11,12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015р. та за № 1159 від 30.12.2015р.), а її автор Созикина Ганна Сергіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри філософії і економіки освіти

Полтавського обласного інституту післядипломної

педагогічної освіти імені М. В. Остроградського

В. Ю. Стрельников

Підпис професора В. Ю. Стрельникова засвідчую:

перший проректор Полтавського обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

імені М. В. Остроградського

Н. В. Корягіна